

SKUP 2000 – 21

Prosjekt: Lokkedue-saken

Medarbeider: Atle Bersvendsen og Harry Tiller
Finn Åldstedt og Per Jevne

Publikasjon: Adresseavisen

Publisert: Sommeren 1998 – høsten 2000

Medium: Avis

Tema: Politi og rettsvesen

Med alle midler?

Adresseavisens dekning av arbeidsmetoder ved Trondheim politidistrikt 1998-2000, med utgangspunkt i den såkalte "lokkedue-saken".

Metoderapport til SKUP-prisen

1. Journalister: Atle Bersvendsen og Harry Tiller, samt Finn Åldstedt og Per Jevne.
2. Betegnelse på arbeidet: "Lokkedue-saken".
3. Over 40 små og store artikler fra sommeren 1998 til høsten 2000.
4. Nyhetsredaksjonen i Adresseavisen, 7003 Trondheim.
5. Kontaktperson: Atle Bersvendsen, Adresseavisen, 7003 Trondheim. Telefon: 72 50 16 67, 95 19 86 83. E-post: atle.bersvendsen@adresseavisen.no.
6. Redegjørelse for arbeidet:
  - a) Fra 1997 til 1998 hadde politiet i Trondheim og Trøndelag registrert en stor økning i tilgangen på narkotika i området. Både antall beslag og anmeldelser gikk kraftig opp. I denne tiden fikk medarbeidere i Adresseavisen høre at enkelte tjenestemenn på spaningsavsnittet ved Trondheim politidistrikt "kuttet svingene" for å oppnå resultater i kampen mot narkotika. I september 1998 hevdet en kvinne tiltalt i Trondheim byrett, at politiet i Trondheim forsøkte å verve henne som lokkedue for å kunne ta to bakmenn i narkotikamiljøet Oslo. Journalist Atle Bersvendsen i

Adresseavisen var til stede i retten og merket seg denne påstanden, ikke minst fordi det i tilfelle handlet om svært omstridte arbeidsmetoder. Leder ved retts- og påtaleavdelingen ved Trondheim politidistrikt, politiinspektør Harald Moholt, avviste påstanden kategorisk, og sa blant annet at "etterforskere her vedkammeret går ikke ut med slike tilbud". Men noen måneder senere kom det opp en ny lignende påstand, som Adresseavisen grep tak i. Denne gangen kom den fra forsvarsadvokatene til to kosovoalbanske menn som var pågrepet og tiltalt for det største enkeltbeslaget av heroin i Trondheims historie; 500 gram, tatt på Flatåsen 19.april i 1998. Advokatene hevdet at politiet hadde brukt en kriminell kvinne i Trondheim som lokkedue i en dramatisk aksjon som endte med at kosovoalbanerne ble pågrepet og tiltalt. Forsvarerne hadde først etter gjentatte forespørsler fått innsyn i hva som virkelig hadde foregått, og de hevdet overfor Adresseavisen at den kriminelle kvinnen hadde vært med på å fremprovosere narkotikahandelen. Dette ble også starten på en serie artikler i Adresseavisen over de to neste årene, i en sak som til slutt fikk flere konsekvenser: Høyesterett frifant de to bak den største heroinsaken i Trondheim noensinne, på grunn av politiets metoder. Politiet i Trondheim måtte stramme inn sine arbeidsmetoder.

En politimann ble tatt i løgn i retten.

En politimann fikk påtaleunndlatelse for rapportjuks.

Tjenestemenn ved politidistriktet ble enten forflyttet eller sluttet.

Saken ble en verkebyll i forholdet mellom enkelte polititjenestemenn og ledelsen ved Trondheim politidistrikt.

Saken er dessuten, som det går frem av avisens dekning, også delvis innvevd i andre betente saker ved Trondheim politidistrikt.

- b) Med påstandene fra de to kosovalbanske mennene, ble problemstillingene som følgende: Hadde politiet i Trondheim brukt ulovlige metoder ved pågripelsen? Hadde politiet lokket frem en forbrytelse som ellers ikke ville ha skjedd? I så tilfelle var det ut fra Riksadvokatens regler om provokasjonslignende tiltak, grunnlag for en frifinnelse i retten. Rent prinsipielt må også politiet finne seg i å tåle et kritisk søkelys på seg, spesielt fordi politiet er tillagt en unik mulighet til bruk av makt i det norske samfunn.
- c) Problemstillingen forble den samme hele veien mens saken gikk sin gang mot Høyesterett. Men som nevnt under pkt. a), så har denne saken forgreininger inn i andre saker ved Trondheim politidistrikt. Blant annet kom en lignende problemstilling opp i en annen sak hvor to andre forsvarsadvokater hevdet at den samme kvinnen hadde opptrådt som lokkedue også der. Denne saken er for øvrig ennå ikke helt avgjort, da det for en av de impliserte er levert inn en begjæring om gjenopptakelse til Frostating lagmannsrett, med begrunnelse i at pågripelsen av en trondheimsmann skjedde etter en ulovlig lokkedue-aksjon.
- d) Arbeidet med denne saken har krevd bruk av flere typer arbeidsmetoder, selv om det litt spesielle i denne saken er at svært mye av grunnlaget for artiklene er hentet fra åpne kilder som rettssaker, forsvarsadvokater og politi. Som det vises i artiklene er det likevel brukt noen få anonyme kilder, og tilfeller av dokumentasjon som er unntatt offentlighet.
- I: Rettsreferater: I en situasjon hvor vi har erfart at både kriminelle og faktisk politifolk har fortalt halvsannheter eller direkte løyet, har de enkelte forklaringer i retten blitt ekstremt viktig. I denne saken har retten etter vår mening vært arenaen hvor de fleste sannhetene om denne saken

har kommet. Vi har derfor dekt det aller meste av den rettslige behandlingen av denne saken.

II: Intervjuer: Flere av de sentrale personene i denne saken har blitt intervjuet når det har vært nødvendig, ikke minst for å imøtegå alvorlige påstander. Vi har hovedsakelig intervjuet kriminelle, politi, advokater og representanter for påtalemyndigheten. Et problem har imidlertid vært at de enkelte politifolk ikke har ønsket å la seg intervjuet. Til slutt ønsket også den kvinnelige lokkeduen selv å la seg intervjuet av Adresseavisen. På grunn av sakens svært politi-interne natur har det vært begrenset bruk av reportasje som verktøy, men vi har blant annet brukt analyse og faktasaker for å sette det hele i perspektiv for leseren.

III: Dokumentasjon: Foruten tiltalebeslutninger, dommer og andre rettsdokumenter, har det i enkelttilfeller har det vært helt nødvendig å dokumentere spesielt alvorlige påstander i forbindelse med saken. Dette gjelder for eksempel å dokumentere politirapportene når det kommer påstand om juks med politirapporter, samt å ha tilgang til interne brev ved Trondheim politidistrikt som beviste hvilken dyp konflikt det var – og er - mellom polititjenestefolk og politiledelsen i Trondheim. Dokumentasjonen har vi skaffet via kilder som har ønsket å bidra til å kaste lys over politiets arbeid i denne saken.

IV: Kildekritikk: I en slik sak er det selvsagt ekstra viktig å være kritisk til påstander fra alle kilder. Politiet har anklaget oss for å løpe forsvarsadvokatenes ærend i denne saken, og det er en av grunnene til at det har vært nyttig å følge rettslige forhandlinger svært nøye, og la politiet slippe til med sine meninger. Det aller, aller meste av det vi har skrevet har direkte støtte i flere domsslutninger og ikke minst i Høyesteretts kjennelse

sommeren 2000. I tillegg har vi måttet vurdere hva som er sant i påstander fra alle parter, ikke minst fra kriminelle som har hatt en helt klar straffemessig fordel av å mele sin egen kake.

7. Tiden vi har jobbet med denne saken har variert sterkt. I perioder har det vært jobbet i flere dager sammenhengende med til dels mye overtid, mens det i lange perioder har vært roligere. Fordi dette er en sak som flere medarbeidere har vært med på over to år, finner vi det vanskelig å angi nøyaktig hvor mye det har vært jobbet med saken.
8. Noen erfaringer peker seg ut som mer spesielle enn andre i denne saken: For det første så ble flere av våre medarbeidere overrasket over hvor langt enkelte politifolk – i en gitt situasjon - er villig til å gå for å beskytte seg og sine. Blant annet ble en politimann refset av Trondheim byrett for ikke å ha fortalt sannheten i en vitneforklaring for retten. Fordi vedkommende var usikker på om han skulle fortelle om hemmelige metoder, kan det være forståelig at han valgte å ordlegge seg slik han gjorde. Trolig hadde han svart annerledes om aktor i saken eller hans avdelingssjef hadde instruert ham bedre om hva han skulle svare. Han kunne også ha vist til sin overordnede under sin forklaring. For det han sa ble ikke tatt nådig opp av byrettens medlemmer.
For det andre så merket vi oss hvor lite prinsipielt politiet i Trondheim har tenkt. Det har opprørt politiet at vi i det hele tatt har skrevet om denne saken. På tross av at det må være legitimt å omtale det når det stilles spørsmålstegn ved politiets måte å arbeide på, og saken faktisk har endt opp med frifinnelse i Høyesterett og innstramming av disse arbeidsmetodene, så blir enkelte av Adresseavisens journalister fortsatt anklaget for kun å ødelegge for politiet i Trondheim. Enkelte politifolk ble veldig personorientert, i stedet for å kommentere saken på prinsipielt grunnlag. I et møte med ledelsen ved Trondheim politidistrikt i januar 1999, fikk Adresseavisen medarbeidere Atle Bersvendsen og Harry Tiller klar

beskjed om at dersom vi som krimreportere i Trondheim fortsatte å skrive om lokkedue-saken, så ville det ødelegge etterforskningen og vi risikerte å ikke få så god tilgang til nyheter til krimdekningen i Adresseavisen. Det siste har vist seg å slå til. Enkelte tjenestemenn vil ikke en gang snakke med oss, selv om det er betydelig forskjell fra person til person. Noen ytterst få politifolk har signalisert at de forstår det prinsipielle i saken.

Den tredje spesielle, og desidert den tyngste erfaringen med denne saken, har vært påkjenningen den kvinnelige lokkeduen har vært utsatt for, blant annet som følge av vår dekning. Vi valgte tidlig å kun omtale henne som en kvinne, uten alder, nøyaktig bosted eller andre personalia. Men vi har måttet omtale henne også ganske inngående ettersom hun beviselig – tross forståelige grunner - har forklart seg uriktig i retten ved flere anledninger. Vi har latt hennes kritikk slippe til, enten fra henne eller fra politifolk som har stått henne nær. På mange måter er det hun som er blitt sittende med svarteper i denne saken: Hyppig omtalt i avisen, samtidig som ledelsen ved Trondheim politidistrikt ga tjenestemennene om å å kutte kontakten med henne. Hun ble på mange måter forlatt av det politiet hun så mange ganger har hjulpet. Intervjuet hun til slutt ga Adresseavisen, med fullt navn og bilde, kom trolig i stand fordi hun på det tidspunktet anså at omtale i Adresseavisen var den eneste måten hun kunne skape oppmerksomhet omkring sin egen person på, og dermed også skaffe seg en viss beskyttelse.

Trondheim, 16.januar 2001

Atle Bersvendsen